

մշտական կանոնաւորութեան մէջ կը պահէ արդարութեան զգացումը: Որովհետեւ, մինչդեռ արդարութեան փափաքը անձնական զգացում մըն է, օրէնքը, ապրուած փորձառութիւններու՝ դատուած ճշգրտած նկատողութիւններու արդիւնք, հանրային սկզբունք մըն է, ժամանակի և ընկերութեան չըջաններուն մէջէն յառաջացած, և մեծ միտքերու հաւանութեամբ կը ընթրուած:

6. Բայց ո՛չ արդարութեան սէրը և ո՛չ օրէնքին յարգանքը պիտի չարժէին յօշոնել, եթէ բան մը՝ բարոյական ուրիշ դժբախտութիւն մը չփոխարկէր զանոնք կեանքի: Այդ դժբախտութիւնն է անկեղծութիւնը, համոզումն քաջութիւնը: Սրաի անվերապահ յորդում, անիկա նախանձախնդրութիւն կը ստեղծէ հոն, ուր, առանց իրեն, մեռնալ տառ մը պիտի մնար օրէնքը. զիմադրութեան անընկճելի ոգի մը կը կազմէ հոն, ուր, առանց իրեն, լոկ բառ մը պիտի մնար արդարութիւնը. ու, առաքելութեան այլապէս ձևերուն տակ, փիլիսոփայ կ'ընէ մարդը բախտին դաժանութիւններուն դէմ, անվհատ ու անվհեհ՝ կեանքի դժուարութիւններուն մէջ, ամբապուռ և աննուաճ՝ փորձութեանց մոլորեցնող սաղ-բանքներուն առջև:

7. Մոլութեւ և եղիտ. օրէնքն ու անկեղծութիւնը, արդարութիւնն ու անձնութիւնը. այդ երկուքն է որ կը խօսին Յիսուսի գիտակցութեան մէջ, յիշեցնելով իրեն երեսօղէմը, ուր պիտի երթար, վերջին անգամն ըլլալով: Ու անոնց լոյսովն է որ անիկա թարգրի փառքին մէջէն կը տեսնէ լեռան ստորոտը կեանքի դժնգակ դառնութեանց մէջ գալարուող մարդկութիւնը, և աւելի հեռուն՝ Գողգոթայի կախաղանը: Իր ցեղին հոգիէն փրկած զոյգ մը ճիշերն անոնք, որ իր կոչումին՝ իր փրկարար պաշտօնին գիտակցութեամբ կը լեցնեն իր սիրտը, իր պարտականութեանց զգացումը նորոգելով և զօրացնելով անոր մէջ: Ու իր անձին և գործին, իր գերին և պաշտօնին վրայ ազօթասոյգ խոկումի այդ պահուն, իր աշակերտները կը տեսնեն զինքը փառաւորուած աստուածային մեծփայլութեամբ:

Վասնզի չկայ մարդկային հոգիին մէջ զինքը ստուգապէս բարձրացնող բան մը՝ քան պարտականութեան սէրն ու կամքը, որ իր կատարելութեան կը հասցնէ, կամ, կրօնական բացատրութեամբ, կը պայծառակերպէ մարդը:

ԱՐԵՂԱՅ

## ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՅԼԵԻԱՅԼ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Այն երկիրը, ուր բնիկ հին ցեղերուն հետ խառն յաջորդաբար ապրեցան Քանանացիները, Երրայեցիները, Յոյները, Հռոմայեցիները, Բելգանդացիներն և Արաբները, դարեւու ընթացքին ունեցած է այլ և այլ անուններ որոնք ծագում առած են հոն բնակող ժողովուրդներէն ու հոն տեղի ունեցած կրօնական անցքերէն:

### 1. — Քանանու Երկիր կամ Քանան.

Այս է երկրին ամենէն հին անունը. ան կը կոչուի նաեւ Քանանացւոց Երկիր: Իսկ Սուրբ Գրոց մէջ այս անունով կը ճանչցուի Յորդանանի արեւմուտքը տարածուած ամբողջ երկիրը: Քանան բառը կ'երևի յեգիպտոս թէլ-Ամարնայի մէջ գտնուած ասորակոն աղիւններուն կամ պնակիտներուն վրայ Քիւնախի կամ Քիւնախի ձևով, իսկ եգիպտական արձանագրութիւնները ունին պ-Քա-ն-նա (= Քանան) բառը:

### 2. — Ամովրիացւոց Երկիր.

Սուրբ Գրքին մէջ քանի մը տեղեր (Յեսու ԻԳ. 18, Ամովս Բ. 10) կը յիշուի Երկիր Ամովրիացւոց, առնելով անունէն հին ցեղի մը, որ Խառայեցիներէն առաջ բնակած էր հոն: Նոյն անունը կը գտնուի դարձեալ թէլ-Ամարնայի աղիւններուն վրայ: Ամովրիացւոց Երկիր ըսելով առաւելապէս կը հասկցուի Պաղեստինի հիւսիս-սակոզմի գաւառամասը:

Պաղեստին կոչուած է նաեւ Երկիր Քեսացւոց (Ելք Գ. 17. ԻԳ. 5) հիթիթական քանի մը ցեղերու անունով, որոնք անոր հարաւը կը բնակէին(\*), բայց բուն Քես-

(\*) Յիշել պատմութիւնը Արահամի, որ Մաք-փեղայի ագարակը գնեց Եփրոն Բեռացիէն:

տացւոց երկիրը Քանանու հիւսիսը կը զբա-  
նուէր:

Ելից Գիրքի երրորդ գլխուն մէջ Պա-  
ղեստին կոչուած է նաև Երկիր փերեզա-  
ցւոց, Խեւացւոց և Յեբուսացւոց (Գ. 17)  
յանուն այն ցեղերուն որոնք կը տիրէին  
Պաղեստինի հարաւամասին:

### 3. — Եբրայեցւոց Երկիր.

Յակոբ նահապետի որդին՝ Յովսէփ Ե-  
գիպտոսի բանտին մէջ Երկիր Եբրայեցւոց  
կ'անուանէ իր հայրենիքը, ուր վաճառուե-  
ցաւ իր եղբայրներէն:

### 4. — Իսրայէլի Երկիր.

Երբեմն այս անունով կը կոչուէր հրէա-  
կան տասը ցեղերէ բաղկացած բաժանեալ  
Թագաւորութիւնը միայն, և երբեմն՝ ամ-  
բողջ Պաղեստին: Թաւմուտներն ալ այսպէս  
կը սիրեն կոչել Երկիրը: Այս միեւնոյն ա-  
նունը կու տայ նաև Տիրոջ հրէշտակը, որ  
Եգիպտոսի մէջ Յովսէփին երեցաւ ու պատ-  
ուիրեց՝ առնել Մանուկը և իր Մայրը ու  
դառնալ իր հայրերու երկիրը (Մատթ. Բ.  
20): Ներկայիս ալ Սիոնիստները ընդու-  
նած են այս անունը, որ համառօտագրու-  
թեամբ քանդակուած է Պաղեստինի այժ-  
մեան դրամներուն և նամակադրոշմներուն  
վրայ:

Ասորեստանցիք Մաք-Ալսարիի կամ  
Արեւմտեան Երկիրն (Միջերկրականի ա-  
փունք) մէջ առած էին Պաղեստինը, բայց  
ծանօթ էր իրենց նաև Յուդայի Երկիր (Մաթ-  
Նաուտու) անունը ինչպէս նաև Իսրայէլի  
Թագաւորութիւնը՝ զոր կ'անուանէին Օմրիի  
սան Երկիրը (Մաթ-Հումրի), վասնզի Օմրի  
կամ Ամրի Թագաւորը նոր հարստութիւն  
մը հիմնած էր Սամարիոյ մէջ և զայն մայ-  
րաքաղաք ըրած էր այդ հարստութեան:

### 5. — Յուդա.

Բաբելոնի գերութենէն յետոյ բոլոր  
Իսրայէլացիները՝ այսինքն Յակոբի կամ  
Իսրայէլի զաւակները առ հասարակ հրեայ  
(եթուտ) կոչուեցան, այդ պատճառաւ եր-  
բեմն Յուդա անունը տրուեցաւ ամբողջ Պա-  
ղեստինի: Ստրաբոն յոյն աշխարհագիրը  
Յուդան կը զնէ փլանիկէի և Սիւրիոյ ան-  
միջապէս հարաւը:

### 6. — Նիովայի (կամ Նանիէի) Երկիր.

Իսրայէլի երկիրը, որ կոչուած է եր-  
բեմն պարզապէս Երկիր (Հոսեթ Ա. 1, Ե-  
րեմ. ԺԲ. 4), Աստուծոյ միայն կը պատ-  
կանէր, որ իրեն բնակավայր ըրած էր զայն:  
Եբրայեցիք անոր արդիւնքը միայն վայն-  
լիւռ իրաւունք ունէին՝ Ղեւտացւոց Գիրքի  
սա հատուածին համաձայն. «Իմ է երկիր.  
քանզի պանդուխտք եւ նժդեհք էք դուք  
առաջի իմ» (Ղեւտ. ԻԵ. 23): Ովսէ մար-  
գարէ նոյնպէս կ'անուանէ զայն Երկիր  
Տեառն կամ Երկիր Նանիէի (Թ. 3): Ասոր  
հոմանիշ իմաստով է որ Եբրայեցւոց Թուդ-  
թին մէջ (ԺԱ. 9) գրուած է Երկիր Աւեսեաց  
և Թուոց Գիրքին մէջ (ԼԲ. 11)՝ «Երկիրն  
զոր երզուայ տալ Արբահամու և Իսահա-  
կայ և Յակոբայ», այսինքն՝ Խոստացուած  
Երկիրը:

### 7. — Պաղեստին.

Որքան որ այս անունով կ'իմացուի  
Սրբազան Պատմութեան յիշատակած եր-  
կիրը իր ամբողջութեամբ, բայց և այնպէս  
բնաւ երբեք աստուածաշնչական անուն  
մը չէ Պաղեստին: Անոր եբրայեցիներէն է  
Պիլիեսիմ կամ Փղշտացւոց Երկիր: Սուրբ  
Գիրքին մէջ այս անունը կը տրուի ներկայ  
Պաղեստինի հարաւ-արեւմտեան երկրամա-  
սին: Յովսէպոս, որ մեր Թուականի առա-  
ջին դարուն զրած է իր Պատմութիւնը,  
այս սեղմ իմաստով կը գործածէ Պաղես-  
տին անունը: Հերոդոտոս հինգերորդ դա-  
րուն (Ն. Ք.) կը յիշէ Պաղեստինի մէջ ապ-  
րող Հարաւային Սիւրիոյ բնակիչները, ու  
այն ատենէն յոյն գրողներու քով գործա-  
ծական եղաւ Սիւրո-Պաղեստին բացատրու-  
թիւնը, որով ցոյց տալ կ'ուզուէր՝ մէկ  
կողմէ փլանիկէի և Սիւրիոյ և միւս կողմէ՝  
Եգիպտոսի մէջ պարփակուած երկիրը: Ան-  
տոնինոս Պիոսի կայսրութեան ժամանակ,  
139 թուականին (Յ. Ք.), Պաղեստին ա-  
նունը Հռոմայեցւոց պաշտօնական գրու-  
թեանց մէջ անցաւ: Եւսեբիոս և Յերոնի-  
մոս այս անուամբ ճանչցուած երկիրը կը  
տարածեն՝ հարաւէն մինչև Եդոմայեցւոց  
Ելաթ քաղաքը (Եւանեան կամ Աքապայի  
Ծովածոցին վրայ), և հիւսիսէն՝ մինչև  
Պելլա և Հիպպոս (Տիրեբական Ծովուն մօտ):  
Հինգերորդ դարուն Պաղեստին կը բաժ-

նուէր երեք մասերու . ա) Պաղեստին Առաջին, որ կը պարունակէր Յուզան եւ Սամարիան, բ) Պաղեստին Երկրորդ՝ Գալիլիա եւ Վերին Յորդանանի երկրամասը եւ գ) Պաղեստին Երրորդ, որ Բերսարէէն մինչեւ Ելանեան կամ Աքապոյի Մովածոցը երկարելով՝ կ'ընդգրկէր Մովարի հին երկիրը:

Այսպէս Պաղեստին անունը, որ Փղըշտացւոց փոքրիկ երկրին անունն էր, տըրուեցաւ Եգիպտոսէն մինչեւ Սիւրիա երկարող երկրին ու այդ անունը անփոփոխ մնաց մինչեւ վերջ:

Ըսինք արդէն թէ ներկայ Սիոնիստները դադրեցուցած են երկրին Պաղեստին յորջորջումը, որ Հրեաներու՝ անցեալին մէջ ամենէն ռիսերիմ թշնամիները, Փղշտացի-

ները, կը յիշեցնէ, ու հիմա Իսրայէլի Երկիր (Էրէց Իզրայէլ) քաղցրահնչիւն անունը կը գործածեն:

## 8. — Սուրբ Երկիր.

Այս անունը՝ որ յիշուած է Զաքարիայի մարգարէութեան (Բ. 16), Իմաստութեան (ԺԲ. 3), Երկրորդ Մականայեցւոց (Ա. 7) զիրքերուն և Փիլոն Եբրայեցիի գրութեանց մէջ, սովորական դարձաւ քրիստոնեաներու համար երկրորդ դարէն սկսեալ: Եւ իսկապէս Պաղեստին սուրբ և նուիրականացած երկիրն է, վասնզի հոն ծնաւ Աստուածորդին ու հոն ապրեցաւ եւ ընդ մարդկան չըջեցաւ:

Հայացուց՝ Մ. Ե. Ն.

## Բ Ա Ր Ի Ս Ա Մ Ա Ր Ա Յ Ի Ն

«Ո՞վ է ընկերըդ» հարցումիդ՝ ա՛յս պատասխան.  
Մարդ մ'երիւով կ'երբար հետի, ինքն առանձին.  
Դարանակալ զողերը զայն կողոպտեցին,  
Ու բողոցին զայն զերդ մեռել մը անպատան:

Քանանայ մ'որ այդ խեղճ մարդուն փոխէ կ'անցներ,  
Տեսաւ զայն. բայց չը շեղեցաւ իր նամբէն բնաւ:  
Ղեւսացի մ'ալ անցաւ յետոյ, որ նոյնն ըրաւ.  
Երրորդ անցորդ մ'ունեցաւ սիւրս մը անձնրէր:

Սամարացի մ'եր, որ գրասէն նայելով վար,  
«Խեղճ մարդ» ըսաւ: Անիկա ձի մը հեծած էր:  
Խաւ մարդուն փոխ, եւ զըլուխն առնելով վեր,  
Կարեկցութեամբ ըսաւ. «Ո՞ր տեղ է ցաւդ, եղբայր»:

Զինչ զինիով օծեց անոր տոբուած մարմինն,  
Իր գրասին վրայ առաւ զանի՝ դեռ անկենդան,  
Ինք հոգաց ծախքը՝ անելով զայն օրեւան . . .  
Պիտի սիրուի միտք բարեսիրտ Սամարացին:

Թրգմ. Հրանդ Սարկսապ

JEAN AICARD